

МОНГОЛ БИЧГИЙН ЦАГААН ТОЛГОЙ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠪᠢᠴᠭᠢᠨ ᠴᠠᠭᠠᠨ ᠲᠣᠯᠭ᠋ᠣᠢ

Кирилл галиг	Латин галиг	ЧГИЙН							
		ЭХЭН		ДУНД		АДАГ			
		бүг- лэг	лэг	дөр- лөг	лөг	дөр- лөг	лөг	дөр- лөг	лөг
а	a	ᠠ	ᠡ	ᠢ	ᠣ	ᠤ	ᠥ	ᠦ	ᠮ
э	e	ᠢ	ᠣ	ᠣ	ᠣ	ᠣ	ᠣ	ᠣ	ᠮ
и	i	ᠢ	ᠣ	ᠢ	ᠣ	ᠢ	ᠣ	ᠢ	ᠮ
о	o	ᠡ	ᠢ	ᠡ	ᠢ	ᠡ	ᠢ	ᠡ	ᠮ
у	u	ᠡ	ᠢ	ᠡ	ᠢ	ᠡ	ᠢ	ᠡ	ᠮ
н	n	ᠨ	ᠨ	ᠨ	ᠨ	ᠨ	ᠨ	ᠨ	ᠮ
л	l	ᠯ	ᠯ	ᠯ	ᠯ	ᠯ	ᠯ	ᠯ	ᠮ
м	m	ᠮ	ᠮ	ᠮ	ᠮ	ᠮ	ᠮ	ᠮ	ᠮ
Х эр	q	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠮ
Х эм	k	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠮ
Гэр	γ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠮ
Гэм	g	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠬ	ᠮ

Кирилл галиг	Латин галиг	ЧГИЙН							
		ЭХЭН		ДУНД		АДАГ			
		бүг- лэг	лэг	дөр- лөг	лөг	дөр- лөг	лөг	дөр- лөг	лөг
о	o	ᠡ	ᠢ	ᠡ	ᠢ	ᠡ	ᠢ	ᠡ	ᠮ
нг	ng	ᠨᠭ	ᠨᠭ	ᠨᠭ	ᠨᠭ	ᠨᠭ	ᠨᠭ	ᠨᠭ	ᠮ
т	t	ᠲ	ᠲ	ᠲ	ᠲ	ᠲ	ᠲ	ᠲ	ᠮ
д	d	ᠳ	ᠳ	ᠳ	ᠳ	ᠳ	ᠳ	ᠳ	ᠮ
р	r	ᠷ	ᠷ	ᠷ	ᠷ	ᠷ	ᠷ	ᠷ	ᠮ
ж	j	ᠵ	ᠵ	ᠵ	ᠵ	ᠵ	ᠵ	ᠵ	ᠮ
з	z	ᠵ	ᠵ	ᠵ	ᠵ	ᠵ	ᠵ	ᠵ	ᠮ
й	y	ᠶ	ᠶ	ᠶ	ᠶ	ᠶ	ᠶ	ᠶ	ᠮ
с	s	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠮ
ш	š	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠮ
ц	č	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠮ
в	w	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠮ

Чндсэн зурлагын нэр
 1 титим 1 шүд, өргөс, ачаг
 2 гэдэс 1 шилдэ, урт шүд
 3 нум (сүүл) орхны,
 1 нуруу цацлага

Дэвсгэр үсэг
 Чгийн дунд, адагт ордог
 эгшиггүй, үе битүүхж
 ордог гийгүүлээг үсгийг
 дэвсгэр үсэг гэнэ.
 ᠨ ᠢ ᠣ ᠤ ᠥ ᠦ
 ᠨ ᠢ ᠣ ᠤ ᠥ ᠦ
 ᠨ ᠢ ᠣ ᠤ ᠥ ᠦ
 ᠨ ᠢ ᠣ ᠤ ᠥ ᠦ
 ᠨ ᠢ ᠣ ᠤ ᠥ ᠦ

Хатуу дэвсгэр гэдэг.
 1 ᠠ ᠡ ᠢ ᠣ ᠤ ᠥ ᠦ
 1 ᠠ ᠡ ᠢ ᠣ ᠤ ᠥ ᠦ
 1 ᠠ ᠡ ᠢ ᠣ ᠤ ᠥ ᠦ
 1 ᠠ ᠡ ᠢ ᠣ ᠤ ᠥ ᠦ
 1 ᠠ ᠡ ᠢ ᠣ ᠤ ᠥ ᠦ

Зөвлөн дэвсгэр гэнэ.
 1(ᠪ), 1(ᠮ) хоёр дэвсгэр
 үсэг нь ордоогийн
 монгол хэлэнд эгшиг
 болжээ. Хатуу дэвсгэрийг
 «багарсад» гэж
 тогтоогтун!

Хатуу, зөвлөн дэвсгэрийг сайн мэдэх нь зөв бичихэд
 гучал холбоотой.

ЭРДЭНЭ МЭТ ҮСГИЙГ ХЯЛБАР ЭВЛҮҮЛЖ ЧИМЭГ БОЛГОН ХЭРЭГЛҮҮЛЭХ АМАР ХӨТӨЛБӨР ОРШИВ

...Нэрсийг холбож үг (үг өгүүлбэр Ш.Ч) болгох нь: Наран ургаваас ертөнц гиймүй. Эрдэм сурваас хүмүүс гэгээрмүй. Наран сөнөвөөс (шингэвээс Ш.Ч) харанхуй болмуй. Хичээл (шамдал Ш.Ч) сөнөвөөс (үгүй болбоос Ш.Ч) тэнэг болмуй. Хатуужиж ирвээс баян болмуй. Хичээж шамдваас эрдмийг сурмуй. Дуслыг хурааваас сав дүүрмүй. Сурсныг хурааваас мэргэн болмуй. Алтыг нухваас улам гялалзмуй. Хичээлийг эрхэмлэвээс улам мэргэшмүй. Нүүрсийг нухваас улам харламуй. Залхууг эрхэмлэвээс улам мунхармуй. Эдийг эдлэвээс барагддаг. Эрдмийг эдлэвээс хөгждөг. Баялаг хүмүүсийг тэнэгүүд хүндэлмүй. Эрдэмт хүмүүсийг мэргэд хүндэлмүй. Мунхаг болбоос насад (насан турш Ш.Ч) зовмуй. Эрдэмт болбоос насад (насан турш Ш.Ч) жаргамуй. Эрхтэн доройтвоос нөхөд гээмүй. Эрдэмтэй болбоос үл ганцаардмуй хэмээх мэт амуй.

Үлгэр утгыг барилдуулах нь:

1. Бичиг үл мэдэх нэгэн хүн өөрийг ал хэмээсэн бичгийг бусад нэгэнд өөрөө хүргэж алагдвай хэмээмүй.
2. Эцэг эх ба багш нар нь бичгийн эрдмийг сургахыг хичээвч бичгийн тус нь маш хол тул хожмын өөхөөс өдгөөгийн уушиг тустай хэмээж эс сураад худалдаа гүйлгээ зэрэгт шамдсан нэгэн хүн хожим хөл нь хугаран машид доройтсон нэгэн цагт өөр нэгэн хүн өдгөө надад бичүүлэх онц хэрэгт бичиг олон аху (байх Ш.Ч) тул тэдгээрийг бичиж өгвөөс насад (насан турш Ш.Ч) хэрэглэх хөрөнгө таслан өгмүй хэмээсэнд тэр бээр: аяа би гагцхүү хөлгүй болов хэмээсэн билээ. Хэдийнээ гаргүй ч болсон аж. Халаг хуухай! хэмээн гаслан сууж гашуун зовлонг ихэд амсвай хэмээмүй.

3. Хоёр замын уулзар (уулзвар Ш.Ч) дээр, баруун замд дээрэмчин буй. Зүүн замд аюулгүй хэмээсэн бичиг агсанаа (байсанд Ш.Ч) бичиг үл мэдэх нэгэн хүн түүнийг нүдээр үзэвч, үл мэдэхийн эрхээр баруун замаар явж, хамаг эдээ дээрэмчинд булаагдвай хэмээмүй. Тиймийн тул бичгийг хэрхэвч сурваас зохимуй.

4. Хураасан эдийг хулгайд алдаж болмуй. Сурсан эрдмийг хулгайд үл алдмуй хэмээжээ. Тиймийн тул хулгайн аюул ирж болох эдийг эрэхийн чөлөөнөөс (эд хөрөнгө олохоор зүтгэх цаг заваас Ш.Ч) хасаж, хулгайн аюул үл ирэх эрдэмд хичээвээс зохимуй.

5. Илжирхий идээнд ялаа батгана цугларахаас бус гоорхог (гоё сайхан Ш.Ч) амьтан үл тоомуй. Түүнчлэн мунхаг хүнд тэнэг хүн цугларахаас бус эрдэмтэн үл тоомуй хэмжээжээ. Тиймийн тул эрдэм сурч ямагт эрдэмтэн лүгээ (эрдэмтэнтэй Ш.Ч) нөхөрлөн жаргаваас зохимуй.

6. Илжигний чихэнд ус ба тос алиныг агуулбаас (хийвээс Ш.Ч) ялгалгүй сэгсэрмүй. Түүнчлэн мунхаг хүнд туст, хорт алиныг өгүүлэвч ялгалгүй орхимуй хэмээжээ. Тиймийн тул туст, хортыг сайтар ялгахын оньсот арга болох эрдэмд чармайн зүтгэвээс зохимуй.

7. Ой шугуйн дотор ямар мэт хашхиравч дуурайн шуугилдахаас бус үл дуурайх зүйл огт үгүй. Түүнчлэн тэнэгүүдийн дотор эрдэмт хүн туст, гэмт алиныг сургавч зөвшөөрөхгүй зүйл огт үгүй хэмээжээ. Тиймийн тул, эрдмийг сурч үгийн утга чанарыг сайтар таниваас зохимуй.

8. Чихэр бурам амтлаг боловч хог буртаг лугаа (буртагтай Ш.Ч) хольцолдвоос хэн хэрэглэмүй. Эрдэм соёл тустай боловч хэдэр догшин лугаа (догшинтой Ш.Ч) хольцолдвоос хэн хэрэглэмүй хэмээжээ. Тиймийн тул, эрдмийг сурагчид хэдэр догшин занг шамдан тэвчиж, эелдэг занг эрхэмлэвээс зохимуй.

9. Могой өтөг (баавгай Ш.Ч) тэргүүтнийг хэн ч үзвээс эмээмүй. Энэрэлт мэргэдийг хэн ч үзвээс баясан дуршмуй хэмээжээ. Тиймийн тул хорт муу сэтгэлийг тэвчиж туст сэтгэлийг эрхэмлэвээс зохимуй.

10. Гал хэдий их тустай боловч догшин салхи лугаа (салхитай Ш.Ч) нөхөцвөөс (учирваас Ш.Ч) хөрөнгийг сүйтгэмүй. Эрдэмтэн хэдий их тустай боловч нэн шунахай лугаа (шунахайтай Ш.Ч) нөхөцвөөс улсыг доройтуулмуй хэмээжээ. Тиймийн тул ховдог шунахай сэтгэлийг насад (насан турш Ш.Ч) цээрлэвээс зохимуй.

11. Зуудаг нохой эзэндээ тустай боловч бусдыг хорлохуй нь үнэхээр бэрх. Зусарч хүн ихэст тустай боловч доордсыг хөнөөх нь үнэхээр бэрх хэмээжээ. Тиймийн тул ураг садан ба нэгэн аймагтан хийгээд баяд ихсийг дотнолон, бусдыг хөнгөтгөх сэтгэлийг яаран тэвчиж, тэгш сэтгэлийг эрхэмлэвээс зохимуй.

12. Зарц хүн малын сайныг тэжээж мууг орхивоос эрхгүй хөөгдмүй. (Малын эзэн тэр тэнэг зарцыг хөөн явуулна. Ш.Ч) Албаны хүн ардын заримыг тэтгэж заримыг доромжилбоос эрхгүй жигшигдмүй хэмээжээ. Тиймийн тул ялангуяа улсын сангийн цалинг хэрэглэж бүхүй цагт тал нүүр харах (тал тохой татах Ш.Ч) сэтгэлийг нэн жигшиж тэвчвээс зохимуй.

13. Өөрөө өмдгүй бөгөөтөл бусдын өвдөгний цоорхойг элэглэвээс инээдтэй. Өөрөө их гэмт бөгөөтөл бусдын өчүүхэн гэмийг ухчилбаас (бусдын өө сэвийг эрэлхийлбээс Ш.Ч) инээдтэй хэмээжээ. Тиймийн тул анх өөрийн гэмийг сайтар шүүмжлэн цэвэрлэсний хойно бусдын гэмийг шүүмжилбээс зохимуй.

14. Зандан мод хэдий сайхан үнэртэй боловч хорт могой ороовоос хэрэглэж үл болмуй. Эрдэмтэн мэргэд хэдий их тустай боловч муу нөхөртэй нөхөрлөвөөс хэрэглэж үл болмуй хэмээжээ. Тиймийн тул уруу татагч муу нөхдийг хорт идээ мэт нэн үтэр тэвчвээс зохимуй.

15. Зусарч нохой хээнцэр хүмүүст янаглан шарвалзмой. Тэнэг эх гоо хүүхдээ (зөвхөн царай зүс сайтайг нь Ш.Ч) үлэмжхэн асармуй. Бялдууч хүн ихэс лүгээ (ихэс дээдэстэй Ш.Ч) найрамдаж доордсыг дарламуй. Шударга мэргэд ядуу буурайгаа үлэмжхэн тэтгэмүй хэмээжээ. Тиймийн тул өнгөч бялдууч занг жигшин тэвчиж ядуу буурайгаа идэвхийлэн асарваас зохимуй.

16. Архи амтлаг боловч уугчдыг бүрэлгэх хүчин буй. Өнгө (алиа самуун явдал Ш.Ч) бахтай боловч шунагчдыг сөнөөх хүчин буй. Наадам зугаатай (мөрийтэй тоглоомыг хэлж буй Ш.Ч) боловч хөрөнгийг сүйтгэх хүчин буй. Эрдэм бэрх боловч сурагчдыг тэтгэх хүчин буй хэмээжээ. Тиймийн тул архи, өнгө, наадамд нэн шунах сэтгэлийг тэвчиж ямагт эрдэмд хичээвээс зохимуй.

Хэмээсэн үүнийг Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсын Судар бичгийн хүрээлэнгийн төвд үсгийн орчуулагч ба, оюутны сургуулийн монгол бичиг сургагчийн хүнд нэрийг хүлээсэн, Богд хан уулын аймгийн Булган хан уулын хошууны Шагж хэмээх бээр өөрийн зохиосон Эрдэнийн сангийн түлхүүр хэмээх үсгийн гүйцэтгэл (гүйцээсэн хэсэг Ш.Ч) болгож бичвэй.

*(Чүмийг монгол улсын ирвин дэлдүгээр (1927) оны зургаан сард
Улишбичтар хотос нэгэн мянган хувь хэвлэн гаргажээ.)*

*Билгийн нүүдэн тань тээширч
Бигэийн үйлс тань дэлгэрээ!*

Браздван Пувиен "МОЖТОВА" А

Томоштем (Томоштем)

Томоштем о Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем

Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем

Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем

Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем

Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем

Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем

Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем

Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем

Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем Томоштем

(Томоштем)

מתן אלו

הוא נשואו של המשפט "אשר יתן לך ה' אלהיך" (דברים 10: 1).
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.

הוא נשואו של המשפט "אשר יתן לך ה' אלהיך" (דברים 10: 1).

הוא נשואו של המשפט "אשר יתן לך ה' אלהיך" (דברים 10: 1).
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.

מקראות

(למשל)

הוא נשואו של המשפט "אשר יתן לך ה' אלהיך" (דברים 10: 1).
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.

הוא נשואו של המשפט "אשר יתן לך ה' אלהיך" (דברים 10: 1).

הוא נשואו של המשפט "אשר יתן לך ה' אלהיך" (דברים 10: 1).
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.

הוא נשואו של המשפט "אשר יתן לך ה' אלהיך" (דברים 10: 1).
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.

הוא נשואו של המשפט "אשר יתן לך ה' אלהיך" (דברים 10: 1).

הוא נשואו של המשפט "אשר יתן לך ה' אלהיך" (דברים 10: 1).
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.
"אשר יתן לך ה' אלהיך" - זהו המושג המרכזי של התורה.

Таны танил сурах бичиг

Таны танил сурах бичиг

Таны танил сурах бичиг

ТАНЫ ТАНИЛ СУРАХ БИЧИГ

Шаравын Чойсaa

Монгол бичиг

(сурах бичиг)

Нэмэн дэлгэрүүлсэн гурав дахь хэвтэл

Улаанбаатар

2002